UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs In Primam Infortiati Partem

Bartolus

Lvgdvni, 1567

Penu legata.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96147

Visual Library

legitimam que debetur filio, qui condẽnatus fuit ob delictũ. doc. in l. ſi qua pena ꝟ. de his qui ſunt ſui, tenẽt ꝙ nõ. ⁊ vbi vide Bal. ⁊ Bar. in l. j. §. ſi impuberi, ȷ̃. de col. bo. ⁊ Spe. in ti. de exe. ſen. §. ſequitur. verſ. quid ſi filius. ⁊ vide Albe. de Roſ. i tra. ſta. in iij. par. in q. xxvj. que incipit, item quero pulchram q. ⁊ Bal. in l. fi. §. j. de vſu. rei iud. Sed ſtat dubium, ſi ſtatutum prouideat legitimam aſſignari, licet ſit iniquũ ſecundum Bal. in d. l. ſi qua pena. vtrũ pater debet aſſignare legitimam de bonis tantũ que nunc habet an etiam de poſtea queſitis, concluſio eſt ꝙ tantum de bonis que erant tempore commiſſi criminis vel delicti, per ea que tangũtur in l. certa forma. C. de iu. fiſ. li. x. per doc. in l. ſi tibi mandauero. §. ſi cuius. ꝟ. má. Et accedant etiam dicta iura dicentia inſpici tempus delicti. l. j. ȷ̃. de pe. cũ. vul. per doct. in d. l. ſi qua pena. Adpredicta adde ꝙ gl. in ru. C. de decre. decu. li. x. tenet ꝙ valet ſtatutũ, ꝙ pater teneatur ſoluere penã pro delicto filij: quam ad hoc alle. Bal. in l. j. C. ne fil. pro pat. per Jmo. ⁊ mod. in l. cũ filius. in prin. ȷ̃. de ver. ob. Jtem vide Bald. in l. lex Cornelia. in prin. ꝟ. de vul. ⁊ quod no. Bar. in d. §. ſi impuberi. ⁊ Bald. in d. auth. ſi captiui.

ALEX. ¶ Patrẽ ſoluere. Quod ſequitur Bal. in l. certũ. C. fa. er. facit tex. in l. ſed ⁊ ſi ideo. ſol. ma. ⁊ ibi Jmo. ⁊ etiã ibi probatur ꝙ ſoluere pro carcerato etiã ſi ſit coniuncta perſona, nõ preſumitur ſolutũ animo donandi, ſed animo repetẽdi. ⁊ ibi hoc etiã not. Jmo. quid in matre, fratre, amico, ⁊ patre, vide Bal. in d. l. liber.

LEX XVIII.

SI ſeruo. Opp. de l. ij. §. per cõtrarium. ꝟ. de do. prel. So. Jbi manumiſit directo: hic per fidei commiſſum. ⁊ iſta eſt vera ſolutio.

LEX XIX.

CUm dominus. Facit ꝟ. de pact. l. tres fratres. ⁊ quod ibi nota.

☞ Peculium videtur concedere, qui manumittit inter viuos.

§. Teſtamento. Opp. ꝙ manumiſſione ſeruorũ extinguitur legatum peculij, vt ꝟ. eo. l. j. Gl. ſol. nota. Sed tũc op. quomodo poteſt actione ex teſtamento, q2 manumittendo inter viuos videtur peculiũ concedere. l. j. C. de pecul. eius, qui lib. Reſpõ. duobus modis primo, hic ideo poteſt agi actione ex teſtamento, q2 cõtinet plus, quã actio inter viuos. l. iij. §. ſi rem. ꝟ. de leg. iij. Uel dic, ꝙ id, quod † dicit, manumittendo inter viuos, peculium videtur concedere, verum eſt niſi aliter de peculio diſpoſuerit; ſed hic aliter diſpoſuit in teſtamento, vnde manumittendo non videtur peculium concedere.

Diſpoſitio inutilis facta inter viuos circa ſpeciem derogat generi, ſecus in vltima voluntate.

Filiuſfamilias an poſſit liberare debitores patris, ita vt eo effecto patrefamilias, ſibi preiudicet.

a **§ Filius.** [a] Jnutilis † diſpoſitio circa ſpeciem, facta inter
1 viuos, derogat generi. h. d. Contrariũ eſſet, ſi in vltima voluntate, diſpoſitio ſpeciei eſſet inutilis. l. fi. §. fin. de au. ⁊ ar. leg. ⁊ no. in l. iij. §. fi. ꝟ. de le. iij. ⁊ dixi in l. queſitũ. §. pen. ⁊ fi. ꝟ. ti.
b j. ¶ Ultimo [b] iſte tex. facit ad q. † vtrũ filiuſfamilias poſſit debito-
2 rem patris liberare, ⁊ ſic eo facto patrefamilias preiudicet ſibi: Et videtur ꝙ ſic, vt hic, ⁊ l. ſi cũ optio. ꝟ. de opt. le. ⁊ l. denique. §. ita querit. ver. plus ait Sabinus. ꝟ. e. Jn cõtrariũ facit l. j. §. ꝙ ait p̃tor, volũtate. ȷ̃. quorũ le. ⁊ l. cũ ita. §. fi. ꝟ. de le. ij. ⁊ no. gl. i l. nec nos. C. de cap. Jta dicit Dy. De iſta. q. videtur caſus in l. ⁊ ſuũ. §. ſed ⁊ ſi quis. ⁊ §. ſeq. ꝟ. de pac. Breuiter puto, ſi quidẽ filius habet aliquã ſpẽ de preſenti contra debitores paternos, q2 ſibi ſunt obligati ſub cõditione, tunc poteſt facere liberationẽ, q̃ eo facto patrefa. ſibi p̃iudicat, [c] l. ⁊ ſuũ. §. ſꝫ ⁊ ſi quis. ꝟ. de pac. ⁊ l. ij. §. ꝙ ſi patris. i fin. ꝟ. ſo. ma. Si vero nullã ſpẽ habet, niſi ſuccedẽdi: tũc iſta ſpes nõ attẽditur, ⁊ ab iſta ſpe nõ poteſt liberare, [d] q2 nõ attendit̃ talis ſpes. l. poſt emãcipationẽ. §. j. de li. le. Ad idẽ l. j. §. ꝙ ait p̃tor. ȷ̃. quorũ le. ſed poteſt ſe obligare, vt ſi heres erit ꝙ nõ petet, licet hoc faciẽdo forte eſſet indignus hereditate patris. l. fi. C. de pact. ⁊ l. quidã. in fi. ⁊ l. ſeq. ȷ̃. de do. ⁊ ȷ̃. de his quib. vt indi. l. ij. in fi.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Filius. Hunc tex. alle. Bald. in ru. C. de ver. ſi. in ver. ſed quid ſi teſtator.

AND. BAR. ¶ Ultimo. Et vide tex. in c. ſicut. de iureiur. vbi illud quod quis fecit vt canonicus, non nocet ei vt epiſcopo, ita illud quod fecit quis vt Cardinalis, non nocet vt Papa. Et vide Bald. qui ad hoc alleg. multa iura.

ALEX. ¶ Sibi preiudicat. Hoc dictum ſimpliciter refert ⁊ ſequitur Roma. in l. ſi in mora. ſolut. matrimo.

ALEX. ¶ Non poteſt liberare. Utrũ filius poſſit liberare debitores patris adeo ꝙ ipſo facto herede ſibi p̃iudicet, vide Spec. in ti. de pac. §. pe. ver. quid ſi filius. ⁊ Bar. in l. filius. ȷ̃. de ſol. Ego alias tenui iſtã opi. hic, niſi filius dubitaſſet de vita patris. per l. nec nos. cum ibi not. hic allegatam, vel niſi patre volẽte feciſſet liberationem. l. fi. C. de pac. quibus caſibus valebit liberatio ſemper, ⁊ nocebit per regulã l. cũ vir. ȷ̃. de vſuf. nec placet opi. Bar. in d. l. fi. quã ſequitur Jmo. per l. ſeruo alieno. qui, ⁊ a quib. q2 ſua diffinitio eſt contra tex. in d. l. cũ vir. ver. ſciẽti, iuncta. l. ſi fundum ſciens. C. de eui. ⁊ no. etiã doc. in d. l. cũ vir. forte etiã attẽtari poſſet indiſtincte tale pactũ valere, fauore liberationis, per d. l. ⁊ ſuũ. ꝟ. de pac. quã ita alle. Bar. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. de ver. ob. ad fi. ⁊ in l. fi. ad fi. C. de pac. ⁊ ſi vera eſſet opi. Dy. ⁊ tũc eſſet verũ in liberatione ti. lucratiuo, prout videt̃ loqui tex. in d. l. ⁊ ſuum. ⁊ per Doctor. in ca. quãuis. de pac. in vj. vbi per Lapũ.

LEX XXI.

SI ſticho. Jſtam l. declara vt dicit glo. ⁊c.

LEX XXII.

DOminus ſeruum teſtamẽto.

§. Dominus, ſeruum qui. Oppo. de l. cum queſt. C. de lega. So. gl. ibi loquitur, quãdo legauit eandẽ rẽ pluries ſub eadẽ appellatione: hic ſub diuerſis, quia primo ſub nomine peculij, ſecũdo ſub nomine vicarij ſpãliter. Et iſta eſt bona ſo. pro qua facit qd no. ȷ̃. de ſti. ſer. l. iiij. Dices tu, nõne cũ legat vicariũ, iſtud eſt nomen peculij? Rñ. illud nõ eſt proprie peculiũ: ſed quedã demonſtratio, que reſpicit ſeruum. ¶ Alij aliter dicunt, ⁊ legũt hãc legẽ alio modo, de qua lec. non curo, quia nõ continet vtilitatem.

LEX XXIII.

DOminus ſticho. Primo ſeru9 geſſit negotia liberti. Secundo libertus decedit, ⁊ inſtituit patronum pro dimidia. Tertio decedit patronus, ⁊ libertatem dedit ſeruo ſub conditione, ſi rationes reddiderit de his que geſſit in bonis liberti. Quarto deceſſit ſeruus redditis rationibus, ⁊ reliquis ſolutis, ⁊ ad libertatẽ productis. Queſtio eſt, an heres patroni teneatur cedere actionem heredibus agentibus contra debitores, pro quibus ſoluit ⁊ dicit, quod tenetur. Jta ponit caſum Dyn. ⁊ tene menti.

§. Teſtamento codicillis. Quod dominus dbet ſeruo, computatur in peculio, ſi talis erat domini conſuetudo. h. d. Opp. ꝙ talis ſcriptura ſeu conſuetudo non debet inſpici. l. cũ certum. ꝟ. de vin. tri. ⁊ ole. le. Sol. vt ibi. Jtem opp. de l. ſi peculium. §. ſicut. ꝟ. eod. Sol. hic propter conſuetudinem.

1 ☞ Officialis ſi nõ debet ſyndicari ex forma ſtatuti, an poſſit ſyndicari de eo quod de bonis communis ad eum peruenit.

§. Seruis. Seruis, quos teſtator iubet nõ dbere ſcrutari, ⁊ ſine inquiſitione eſſe, eis nõ videtur
a legare peculiũ, nec reliqua. h. d. No. mirabilẽ [a] tex. ad ſtatutum ꝙ
1 dicit, quod talis officialis † non debeat ſyndicari, nec ſuper eum inquiri, quia verum eſt, niſi pro reliquis, ex eo quod remãſiſſet penes eum de bonis communis, vt hic. quod tene menti. Facit l. ſi ſeruus vetitus. ꝟ. de leg. j. ⁊ l. ſi quis rationes. ȷ̃. de lib. leg. ⁊ l. Aurelius. §. j. eod. titu. ⁊ l. quidam decedens. ꝟ. de admi. tuto.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ No. mirabilẽ tex. No. pro officiali quando debet ſyndicari, adde que dixi poſt Bart. in l. Aurelius. §. Caius. de lib. le. Bar. ⁊ Bal. in l. obſeruare. de offi. procon. ⁊ leg. ⁊ quod not. Bal. ⁊ Jmo. in d. l. ſi ſeruus vetitus.

LEX XXVI.

1 ☞ Pater ſi ſtipulatur pro filio, videtur in dubio in peculio profectitio concedere.

2 Pater ſi facit filiam ſtipulari, an tunc videatur potius donatio, quam peculium.

3 Teſtamentum in quo pater aſſignat filijs peculium, etiam ſi non dicat, iure inſtitutionis, valet.

4 Relictũ factũ filio iure falcidie, vꝫ, ac ſi diceret, iure inſtitutionis.

a **TJti fili.** [a] Quod pater † pro filio ſtipulatur in p̱-
1 fectitio peculio, in dubio ei cõcedere videtur. h. d. Eſt bona lex. ⁊ mẽti tenẽda. Ad hoc facit l. quod fructuarius. de acq. re. do. vbi dominus dando ſeruo, videtur in dubio ſibi concedere in peculium. ⁊ hoc eſt verum quando pater ipſe ſtipulatur pro filio, tũc enim cum nulla traditio, vel aliquid, ꝙ pro traditione ſit, interuenerit, videtur in peculium profectitiũ
2 cõcedere. Facit l. j. C. de caſtr. pec. † Sed ſi pater faceret filiũ ſtipulari, an tũc videretur potius donatio, quã peculiũ profectitium?
3 Dic vt dixi in l. ſi pater. in prin. ȷ̃. de do. Jac. de Are. dicit, † ꝙ ſi pater aſſignat filijs ſuis peculiũ, nec dicit, iure inſtitutionis, ꝙ te-
4 ſtamẽtũ valet. Sed † quid ſi reliquit iure falcidie filio? Certe valet,
b ac ſi diceret, [b] iure inſtitutionis. Gl. eſt in l. ſi patronus. §. j. ȷ̃. d do.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Titi fili. Adde Bar. in materia huius l. in l. quoties. Bart. Secunda ſuper Jnfort.

⁊ l. que dotis, ſo mat. ⁊ qđ dixi poſt bar. in l. filie. C. fam. erc. ⁊ not.
Bar. in l. ſi donationis. C. de coll. Et de hoc tex. vide p bal. in l. cū
virum. C. de fideic. ⁊ in l. ij. C. de inof. do. ⁊ per bal. in l. filie. C. fam.
erc. ⁊ in l. ſiliū. e. ti. in ver. vlterius quero. ⁊ adde tex. in l. cū pater.
§. pater pluribus. de leg. ij. ⁊ vide Bart. in trac. duorum fratrum.
b ALEX. ¶ Ac ſi diceret. Relictum iure falcidie habetur pro in-
ſtitutione, ⁊ idē valuit Bal. in auth. vnde ſi parēs. C. de inof. teſt.

TITVLVS IX.

De pena legata.

LEX I.

1 ☞ Penu legata, ⁊ ſi non detur, aliquid legetur nomine pene, an ſint plura legata, vel vnum.
3 Penus quando legatur ſub conditione, ante moram eſt in obligatione ciuili ⁊ naturali.
4 Penus ſi legatur, ⁊ ſi non preſtetur, ſit legata pena, quando peti poſſit ab herede.
5 Lite conteſtata ſi heres offert penum, an liberetur a pena pecuniaria legata, eo caſu quo penum non daret.
Euentus conditionis quem in mora non conſtituit.
6 Mora poteſt purgari ante euentum diei tacite, vel expreſſe, vel ante litis conteſtationem.
Mora non purgatur, quando adiecta eſt dies, ⁊ pena, fallit in iudicijs.
7 Mora purgatur ante litē cōteſtatā, quādo principalis diſpoſitio eſt nouata p penalē. ſecus ſi in principali eſt adiecta pena ⁊ dies.

a Xori [a] Si legatum penale incipit a precedēti diſpoſitione, ipſum legatū eſt in preſtatione nō in petitione quo ad executionis effectum, ⁊ mora poteſt purgari vſque ad litis cōteſtationē. vel diē a teſtatore ſtatutū: ſiue legatum ſit vnū. ſiue in annos ſingulos. h. d. Diuidit. Primo, ponit themā ⁊ queſtionē. Secūdo, reſpondet quādo legatum ſit vnū. Tertio quādo legatū ⁊ pēa ſunt i annos ſingulos. Quarto. quādo legatū eſt in annos ſingulos pena eſt vna. Secūda ibi, ⁊ ſi quidem. Tertia ibi, quod ſi in annos. Quarta ibi, quid ergo,
1 vſque ad fi. ¶ Quero. † quādo legatur penus, ⁊ ſi non fuerit data aliquid nomine pene, an ſint plura legata vel vnū? Gl. dicit hic, ⁊ veritas eſt. aut incipit a precedenti conditione, ⁊ eſt vnum legatū: hic eſt caſus in l. ſi penū. in fi. j. quando di. le. ce. ⁊ l. ita ſtipulatus. j. de verb. obli. Si vero incipit a precedenti diſpoſitione, duo ſunt legata, d. l. ſi penum. in prin. ſed quia vna preſtatio ſufficit, quandoque videtur vnum legatum. l. cum ſine prefinitione. j. quādo di. leg. ced. ⁊ ita debet intelligi l. j. §. item ſi ita. in fi. j. ad l. fal. Dicitur
2 hic ꝙ ſola pecunia eſt in obligatione. ¶ † Quero, vtrum penus, ante moram ſit in obligatione ciuili ⁊ naturali? Gl. quod ſic in l. pen. j. quando di. le. ce. licet aliter quidam dicant j. ad l. fal. l. i. §. itē
3 ſi ita. ⁊ male. ¶ † Quero, vtrum ipſa penus poſſit peti? Tex. hic videtur dicere, ꝙ non. ⁊ habes gl. in l. j. §. item ſi ita. j. ad l. fal. tangitur in l. duo ſocietatem. ſ. pro ſo. Cōtrarium not. j. de act. ⁊ obl. in l. obligationū fere. §. ſi. Sol. Aut quis vult petere penum quo ad effectū, vt ipſam muto herede, cōſequatur, ⁊ non poteſt, quia cum poſt litem conteſtatam primum legatum nouetur per penalem ſtipulationem. ⁊ in illam transfundatur, vt hic, ⁊ d. l. ſi penū. ⁊ l. j. §. item ſi ita. j. ad leg. fal. patet ꝙ non poteſt fieri condemnatio, ⁊ ita debet intelligi hic. Sed quantum ad effectum inducēde more, vel nouationis. poteſt peti. l. obligationum fere. in fin. j. de act. ⁊ obli. quod ibi no. Et ita dicit Old. ⁊ ita ſcripſi in l. ſi ita ſtipulatus. in fi. j. de ver. obl. ¶ Item dicitur hic, ꝙ quis poteſt ſoluere
4 penū, donec conteſtetur, † quero vtrum poſt litis conteſtationē quis offerendo penum liberetur a pena pecuniaria? Reſpon. aut lis eſt conteſtata ſuper pecunia, ⁊ tunc poſt litem conteſtatā am-
b plius non admittitur [b] purgatio more, vt hic, ibi, cum eo lis de pecunia conteſtetur. Ita debet intelligi l. ſi inſulam. j. de verb. obli. ⁊ l. ſi ita quis. §. Seia. de ver. obl. ⁊ quod ibi no. Sed ſi lis non eſſet cōteſtata ſuper pecunia, tunc admitteretur purgatio more etiam poſt litē conteſtatā: quia reus quandocūqz offerēdo. id quod petitur, liberatur. vt Inſt. de perpe. ⁊ temp. act. in fi. ⁊ l. interdum. §. fi. de ver. obl. licet gl. aliter ibi dicat, ⁊ nō bene. Sed in hoc eſt differētia, quia lite conteſtata ſuper pecunia nō ſufficeret ſola oblatio. l. ſed ⁊ ſi alia die. ſ. de cōſt. pec. Sed requireretur oblatio, ⁊ cōſignatio. que haberet vim ſolutionis, vt inſti. de perp. ⁊ temp. act. §. fi. Et de hoc dixi in l. ſi inſulā. j. de ver. obl. ¶ Dicitur hic ꝙ poteſt purgari mora, donec lis cōteſtetur, niſi forte aliud tēpus. ⁊c.
5 † quero exemplum. quando eſt ſtatutū tēpus ex mēte teſtatoris? dicit gl. quando iuſſit aliquid dari de fructibus futuri anni. Iſta
c gl. [c] videtur expreſſe contra opi. omnium doc. dicentium, ꝙ euētus conditionis quē in mora non conſtituit. Ita tenent doc. in l. in minorum. C. in qui. cau. in inte. reſti. nō eſt ne. ⁊ Guli. de cu. in l. ꝙ te. ſ. ſi cer. pe. Dixi in l. quoties in diē. j. de ver. obl. ⁊ l. ita ſtipu[...] eod. tit. Sed conſtat, ꝙ quādo legantur fructus futuri an[...] gatio eſt conditionalis, l. j. in fi. j. de cōdi. ⁊ demon. male [...] iſta gl. Breuiter, vel dicamus, ꝙ iſta gl. non poſuit bonum [...] plum, ſed eſt ponēdum per l. nec ſemel. §. ſi in habitatione. j. [...] dies leg. ced. vel ſuſtinendo gl. dic. ꝙ hic fructus futuri nō [...] adiecti obligationi, ſed executioni, ⁊ ſic natiuitas obligati[...] differtur. l. quidam teſtamento. ſ. de le. j. ⁊ l. Lucius. de ali. [...] Dixi plene in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. j. de verb. obl[...]
d iſta glo. ſine ſcrupulo procedat. ¶ Item dicitur [d] hic, ꝙ po[...]
6 conteſtationem, vel poſt diem non purgetur mora: quero [...] ante euentum diei expreſſe vel tacite, ante litis cōteſtatio[...] purgari mora? Videtur ꝙ nō, quia eſt adiecta pena: ergo [...] gnam. C. de contrahen. ⁊ com. ſtipul. Contrarium dico. ꝙ [...] tur purgatio, quando eſt adiecta pena tantū: ſecus ſi eſſet [...] dies ⁊ pena, vt ibi. Fallit in iudicijs ſecundū materiam l. [...]
7 tres. ſ. ſi quis cau. Secundū † hoc habetis hic, quādo prin[...] diſpoſitio eſt nouata per penalē, admittitur purgatio m[...] litis conteſtationem. Caſus eſt hic. Et not. ꝙ ſi ſit adiecta [...] dies expreſſa vel tacita, non admittitur purgatio, vt hic.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Uxori. Et hanc l. limita, vt per Bal. in l. ⁊ ſi p[...] ſ. ſi quis cau. ⁊ colligitur ex nota. per Bar. in l. ſi inſulam [...] de verbo. oblig.
b ALEX. ¶ Non admittitur. Per Bart. ⁊ doct. in l. ſi in[...] verb. oblig. ⁊ vide j. proxime.
c AND. BAR. ¶ Iſta glo. Et vide Bar. in l. j. ff. de ſolu[...]
d AND. BAR. ¶ Item dicitur. Et vide Ang. in rep. l. ſi [...] ff. de verb. obl. ⁊ ibi plene per Bart. ⁊ Sali. in l. ſi pacto. C[...]
IO. FR. RV. ¶ Vide Bar. in d. l. ſi inſulam. in vq. opp. [...] de iſta l. ⁊ ſolu. vt ibi.

1 ☞ Differentia nō eſt quando penus legatur ſemel tantum [...] ſingulis annis.
Mora purgatur vſqz ad litis conteſtationem in legato, vel de[...] to annuo.
2 Mora non poteſt purgari poſt euentum diei, quādo dies eſt ap[...] poſita cauſa differende ſolutionis.
3 Stipulatio penalis, an committatur in omnibus ſtatim, ꝙ ceſſa[...] tum eſt in vna ex pluribus preſtationibus.
4 Contractus bone fidei, an nouetur per ſtipulationem penalē [...] quentem.
Legata habent naturam contractuum bone fidei.
5 Statutum. quod extrahenti ſanguinem alicui in platea, ampute[...] tur manus, niſi ſoluerit cētum, vſqz ad quantum tempus po[...] ſoluere centum.

1 §. Quod ſi in annos. † Quero vtrum ſit diffe[...] rētia quādo pena [...] betur ſingulis annis, vel quando ſemel tantum. [...] re ꝙ non, in gl. que incipit, ſed certe, ⁊c. poſita in [...] Illud non videtur verum. nam quando eſt vniſ[...] tum admittitur purgatio vſque ad litis conteſtatione[...] do eſt in ſingulos annos, cum habeat diem, non videtur [...] tatur purgatio propter diem. vt quidam habēt hic [...] Dy. Sed non credo Dy. dixiſſe, quia puto ꝙ admittatur purga-
2 tio ante litis conteſtationem. Nam quod dicitur, ꝙ quando [...] apponitur, euentus diei conſtituit quem in mora, intelligo [...] appoſita cauſa differende ſolutionis: ſecus ſi cauſa multipl[...] obligationis, vt in legato in ſingulos annos. Nā non eſt c[...] ꝙ eodem tempore oriatur actio ⁊ mora conſtituatur. l. quod [...] mus. j. de ſolu. ⁊ ideo admittitur purgatio vſque ad litis cōteſta[...] tionem. vt hic: niſi poneres appoſitam eſſe aliam diem cauſa diffe[...] rēde ſolutionis, vt ſi dico, in annos ſingulos in paſcate, qu[...] euentum diei appoſiti cauſa differende ſolutionis, nō admitt[...]
3 purgatio. ¶ Uenio ad quartam partem, ⁊ quero, † vtrum qu[...] do ſunt plures preſtationes, ſtatim cum eſt ceſſatum in vna, [...] mittatur ſtipulatio penalis in omnibus. Breuiter dic. quan[...] diſponentes, vt teſtator, vel alij contrahentes, apponunt diſpoſi[...] tionem per nomina collectiua: vt puta ſi omnis pecunia da[...] erit, tunc centum dabis nomine pene: vel ſi in ſua quaque die pe[...] cunia ſoluta non erit, tantum dabis: que dictio eſt nomē colle[...] uum. l. hoc articulo. de here. inſtit. tunc non committitur ſtipula[...] tio, niſi elapſo toto tempore. l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. in p[...] ſ. de pig. act. Quandoque apponitur diſpoſitio ſtipulationis pe[...] nalis, per verba diſtributiua, vt hic, ſi aliqua pecunia non fu[...] ſoluta termino ſuo, tantum dabis nomine pene: tūc ſtatim c[...] ceſſatū in vna, cōmititur ſtipulatio penalis in totū. d. §. ſi an[...] in fi. Quandoque eſt dubiū, quia vtitur verbis ſimplicibus [...] ſolutū nō fuerit, tantū dabis nomine pene: ⁊ tūc videtur mēte di[...] ſponentis vt ſtatim committatur ſtipulatio penalis in totū. [...] eſt caſus no. ⁊ mēti tenēdus. Hic eſt quartus caſus indubita[...] qu[...]

quãdo pena particulariter adijcitur cuilibet particulari ſolutioni, de quo loquitur. §. ꝙ ſi in annos, ⁊ l. lecta. ff. ſi cer. pet. ¶ Ultimo not. †ꝙ ex hoc reprobatur opi. Dy. Fran. ⁊ Accur. ⁊ Guil. in l. predia. ff. de ac. emp. vbi dicitur, ꝙ cõtractus bone fidei non nouantur per ſequentem ſtipulationẽ penalẽ: ſecus in contractibus ſtricti iuris. Hoc nõ videtur verũ, vt hic, ⁊ l. j. §. itẽ ſi ita. j. ad l. fal. ⁊ l. ſi penũ. j. quado di. le. ce. Nã ſcitis, ꝙ legata habẽt naturã cõtractuum bone fidei. l. in minorum. C. in qui. cauſ. in inte. reſtit. nõ eſt neceſ. ⁊ l. Seia. in fi. de do. cau. mor. ⁊ tamen videtis, ꝙ per ſequentem ſtipulationẽ nouãtur, quod plene examinaui in l. ita ſtipulatus, in vltimis cõtrarijs, j. de ver. obl. vt dixi. ¶ †Quero, ſtatutum dicit,[a] ꝙ ſi aliquis extraxerit ſanguinẽ in platea, amputetur ſibi manus, niſi ſoluerit centum vſque ad quantum tempus poterit ſoluere iſta centum? Dic vt in l. item veniunt. §. idem recte. ff. de peti heredi, vbi innuit text. ꝙ vſque ad ſententiam.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Statutum dicit. Hoc ſtatutum eſt bonum, ⁊ vide Bar. in l. ſeruus quoque, de here. inſti.

LEX III.

☞ Satutum prohibens ſagittamenta extrahi extra ciuitatem tempore guerre, prohibet baliſtas extrahere.

Qui penum. [a] Eſculenta, ⁊ poculẽta ad vſum patrisfa. ⁊ amicorũ ipſius, indefinite legato penorũ continentur: ſpeciale vero legatũ ad ipſius vſum reſtringitur, ⁊ ſi arida penus legetur, nulla vaſa comprehendit: liquida vero, vilia tantũ vaſa cõprehendit, ⁊ ſi legatũ penorum extinguitur, ⁊ legatum vaſorũ. h. d. No. tex. ibi, eſculenta, vtrum ea que, ⁊c. factum †eſt ſtatutum tempore guerre, ꝙ non poſſunt extrahi ſagittamenta de ciuitate, vtrũ baliſte poſſint extrahi? Uidetur ꝙ ſic, quia non ſunt ſagittamenta. Sed contrarium eſt veritas, qꝛ pariter diſponitur de ſagittamentis, ⁊ inſtrumento cũ quo ſagittamentũ emittitur. Tex. eſt hic, ⁊ vide ꝙ per iſtum tex. in hac materia dixi in ita ſtipulatus. j. de verb. obli.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Qui penum. Uide quod not. per iſtum tex. ⁊ in hac materia dixit Bartol. in l. ita ſtipulatus, de ver. obl.

LEX IIII.

Parata ad vendendum an veniant in legato.

Nam quod liquide.

§. Item ſi quis. Penoris legatum venalia non comprehẽdit, ⁊ ſi promiſcue vtebatur, tunc ad vſum annuum venalia cõtinet. De hoc tamen ea que ſunt cauſa vendendi veniãt, habuiſtis in l. generali. §. vxori. ff. de vſufr. leg. ⁊ l. predia. ff. de fun. inſt. ⁊ l. pediculis. §. item cum quereretur. j. de au. ⁊ ar. le. ⁊ ideo ſi aliquis vult legare apothecam
a ſuam cum omnibus pannis, dicat, lego[a] apothecam cum pannis, ſiue ſint vẽales, ſiue nõ. Et ita de facto ego ↄſuluiſſe recordor.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Dicat lego. Uide Bald. in l. in legatis. C. de lega.
1 ☞ Ciuitatis, vel vrbis appellatio finitur muris.
2 Ciuitate interdicta, an ſuburbia ſint interdicta.
1 **§. Si ita.** †Urbis ſeu ciuitatis appellatio muris finitur: Roma, ⁊ Peruſium, ⁊ ſimilia continentibus edificijs: ⁊ hec adiectio, vrbana, magis qualitatem, quã locũ ſignificat. h. d. De hoc dixi in l. ij. j. de ver. ſig. ⁊ ibi pleniſſime dixi. per hunc §. eſt factum c. ſi ciuitas extra de ſen. excom. li. vj. vbi dicitur, †ꝙ ſi interdicta ſit ciuitas, etiã ſint interdicta ſuburbia. Dicatis vt ibi. ⁊ dixi pleniſſime in d. l. ij. j. de ver. ſig. vide gloſ. que incipit, idem ergo dico, ⁊ ſi legaui. Iſta gloſ. videtur contra iſtum tex. quia ſi lego ea que ſunt Rome ſignificatur locus, vt ea tantum que ſunt Rome veniant: ſed ſi lego penum Urbanam, videor ſignificare qualitatem, vt omnis que vbicunque eſt, veniat: ſi tamen ſit vrbico vſui deſtinata, vt hic, ⁊ ſ. tit. j. l. antepe.

☞ Relatiuum quis vel qui, an reſtringatur ad ſpeciem precedentem, vel genus.

§. Si cui. [a] Iſte eſt valde notabilis, ⁊ ſingularis. §. habes ergo hic, †ꝙ relatiuum quis, ⁊ qui, refertur ad genus, ⁊ ad ſpeciem exceptam. Uel potes dicere, ꝙ hic in dubio relatiuum refertur magis ad genus legatum, quam ad ſpeciem exceptam vt referatur magis ad penum, quam ad vinum. ¶ Opp. relatiuum debet reſtringere id tãtum, ad quod refertur. l. a filio. §. fi. j. de ali. ⁊ ci. le. ſed hic ad vinum ſolum refertur, ideo illud tantum reſtringit. Sed contra, imo ad penum non poteſt referri ſalua ratione recti ſermonis: quia penus eſt generis feminini, ⁊ relatiuum eſt generis neutri, contra l. Plautius. j. de aur. ⁊ ar. le. Sol. dictio penus, eſt omnis generis, vt ff. ead. l. §. nomen. ⁊ ideo debetis habere in text. omne penũ, vt ſit generis neutri: ſed ſi habetis omnem penum, dicatis ꝙ dictio penum, aſſumatur diuerſis modis. Uno modo, quod ſit generis maſculini, ⁊ referatur ad dictionem, omnem. Alio modo, quod ſit generis neutri, ⁊ referatur ad relatiuum, quod. ¶ Quero que eſt ratio quod iſtud relatiuum, quod Rome erit, referatur magis ad penum, quam ad vinum. Dicit gl. qꝛ in dubio debemus inſpicere quod eſt minus. l. in obſcuris. j. de regul. iur. Cõtra iſtam rationem facit l. in teſtamentis. j. de re iu. Gl. non reſpondet, alij doct. dicũt, ratio eſt iſta, qꝛ quando excipit vinum quod Rome erit, iſtud vinũ quod Rome eſt, eſt quoddam indiuiduum, reſpectu penus: ⁊ quãdo ſequitur enumeratio indiuiduorum, reſtringit ſignificationem generis. l. cum de lanionis. §. cui fundum. ff. ti. j. Sed nihil eſt dicere, qꝛ enumeratio indiuiduorum reſtringit ſignificationem ſpeciei non nominate, contente ſub genere: non autem reſtringit genus, vt plene dixi in l. queſitum. §. pe. ff. ti. j. ideo legatũ vini nõ venit quãdo reſtringit legatum penus. Uidetis, hic poteſt eſſe iſta ratio, qꝛ in eadem oratione ponitur aliquid diſpoſitiue, ⁊ aliquid exceptiue: diſpoſitiue omnem penum, exceptiue preter vinum: vnde in dubio relatiuum debet referri ad id, quod ponitur diſpoſitiue: non ad id, quod ponitur exceptiue. Ita loquitur hic. Contra hoc facit l. fi. §. Titia. j. de li. le. vbi in dubio verba debent intelligi eſſe poſita demonſtratiue, non diſpoſitiue. Dubito circa hoc.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si cui. In iſto §. fi. habes tex. ſing. qualiter exceptio declarat regulam, ⁊ ita ipſum vt ſingularẽ allegat Imol. in l. filio preterito, de iniu. teſt. De qua materia vide Bar. de vſufr. le. in l. generali. §. j. in l. queſitum. de fun. inſt. ⁊ no. in c. in noſtra. de ſepul. per gl. ⁊ doc. in l. in his. de legi. per Dy. in c. j. de re. iu. in vj. ⁊ per gl. in l. j. ff. de reg. iu. ⁊ in l. generali. §. j. ff. alle. ⁊ quod ibi no. Bar. ſecundum Imo. ibi ⁊ Bar. no. ⁊ docto. in l. actione. C. de trãſa. Im. in l. ſi ita legatum. in prin. de le. j. dicit, ꝙ nedum exceptio reſtringit regulam, ſed per eam legatum reſtringitur, vt hic, etiam ſi legatum annulletur vt ibi per illum tex. probatur contrarium.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Adde Ro. conſi. ccccxvj. in fi. ⁊ conſi. ccccxcix. in fi. ⁊ latiſſime per Canoniſtas in c. quoniam frequẽter. in prin. vt lit non conteſta.

LEX VII.

1 ☞ Teſtator legando cameram ſuam vxori, quid legare videat.

1 **Penum meam.** Facit iſta lex ad id, quod quotidie fit, †legat teſta-
a tor vxori cameram ſuam, quero quid contineatur[a] illo legato? Breuiter, non puto ꝙ intelligatur camera. i. locus ſed intelligo. i. res ad cameram paratas: vnde vbicunque ſunt res, ſi tamen ad camerã ſint parate, veniunt in legato, argu. huius legis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quid contineatur. Legatum factum vxori ſue, de camera ſua quid contineat, adde Bal. in rub. C. de ver. ſig.

TITVLVS X.

De ſupellectili legata.

LEX I.

1 ☞ Maſſaritiarum, quecunque continentur appellatione continentur appellatione ſuppellectilis.

Suppellex. Secũdum communem vſum in vulgari, hodie ſupellectilem non
a nominamus, ſed appellamus maſſaritias[a] in vulgari: ſed ſupellectilia in literali. Nam iſta nomina poſ-
1 ſunt ex vſu mutari vt j. eo. l. Labeo. ideo quecunque reperis †cõtineri appellatione ſupellectilium, continentur appellatione maſſaritiarum. Unde ſi aliquis maſſaritias legat, non continentur aſinus ⁊ equus, vt hic. Item ꝙ appellatione ſuppellectilis contineantur maſſaritie, videbitis j. l. proxi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Maſſaritias. Adde bal. in l. in legatis. C. de leg. ⁊ Ange. in l. iiij. de le. j. ⁊ vide in l. proxi.

LEX II.

1 ☞ Maſſaritiarum, appellatione non comprehenduntur arma, nec libri apta ad reponendum: ⁊ an appellatione ſupellectilis veniat culcitra.

1 **Supellectili.** Ibi ſꝫ ſunt qui recte no. ꝙ libri ⁊ †arma appellatiõe maſſaritiarum non comprehẽduntur. Idem de rebus aptis ad reponendum arma, vel libros, tenementi, quia ſunt quotidiana. Item in hac l. in prin. habetis ꝙ culcitra continetur appellatione ſupellectilis. Contrariũ habuiſtis. j. de au. ⁊ arg. le. l. argumento. §. j. Sol. culcitra poteſt eſſe de his rebus, de quibus poteſt dubitari, an ſit veſtis, vt ibi: ⁊ an ſupellex, vt hic: ſꝫ cõmunis vſus loquẽdi nõ habet ſe vt cõtineatur appellatione ſupellectilis, vt hic.
1 ☞ Error principis quando faciat ius.
2 Error communis quando habeatur pro veritate.
3 Princeps, licet non ſit veriſimile quod erret, tamẽ errare poteſt.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN